

سازمان اسناد و کتابخانه ملی
جمهوری اسلامی ایران

دانشگاه پیام نور
مرکز کاشان

پایان نامه کارشناسی ارشد
رشته الهیات فقه و مبانی حقوق
عنوان:

بررسی لایحه حریم خصوصی از لحاظ انطباق با مبانی فقه امامیه

استاد راهنما:

دکتر محمد صادق جمشیدی راد

استاد مشاور:

دکتر علیرضا پور بافرانی

نگارنده:

علی اصغر رئوفی

۱۳۹۸ زمستان

تقدیر و تشکر

خداوندا، تو در تمامی عرصه ها حاضر و ناظری الم يعلم بان الله یری؛
سپاس تو گویم که حافظ و نگهدار از لغزشها و کجی ها و راهنمای خوبی ها و پاکی ها هستی؛
و شکر که مرا فرصت و توان یادگیری عطا فرمودی؛
و توفیق علم آموختن و تواضع و فروتنی را در من پروراندی.

برخود فرض می دانم، تقدیر و سپاس خالصانه ام را نثار تمام اساتید، بنمایم که به جای اندیشه، اندیشیدن را به من آموختند و درانفاق علم، همچون باران بر من باریدند و جام های تهی را سرشار از معرفت و اندیشه نموده و از آموزش مضایقه نمودند.

استاد بزرگوار راهنما جناب آقای دکتر محمد صادق جمشیدی راد و استاد بزرگوار مشاور جناب آقای دکتر علیرضا پور بافرانی و استاد بزرگوار داور جناب آقای دکتر شببانی. که با جوهری آراسته به خلوص و تواضع علمی، از کوچکترین راهنمایی در انجام پژوهش دریغ نورزیدند و همیشه خود را مدیون محبت های آنان می دانم.

تقدیم به:

به روح پر فتوح پدرم اسوه صبر استقامت و مجاهد شب زنده دار و
برادر و عمومی شهیدم که یاد محبت های بی دریغشان را هرگز فراموش
نخواهم کرد؛

مادر مهربانم که هر لحظه وجودم را چشمه سار پر از عشق چشمانش
سیراب می کند؛

و عزیزانم که سایه مهربانی آنها سایه سار زندگیم بوده و خواهند بود،
آنان که بادر امید و صبر، تحمل مشکلات مسیر را برایم تسهیل
نمودند.

مسأله حریم از جمله احکام مهم در اسلام و فقه است که از اعتبار و منزلت بسیار بالایی برخوردار می‌باشد، حریم به اعتبار نوع آن، به حریم‌های مادی و غیرمادی تقسیم می‌شود و علما به موضوعاتی از قبیل حریم خصوصی اشخاص، توجه و مذاقه عمیق فقهی نموده‌اند. در این تحقیق تلاش شده به مدد بهره‌گیری از آیات و روایات و سیره ائمه معصومین و نظرات فقهاء به بررسی لایحه حریم خصوصی و انطباق آن با مبانی فقه امامیه پرداخته شود. در این راستا سعی شده برخی مواد مهم و بنیادین لایحه حریم خصوصی، با مبانی اسلام بویژه فقه امامیه مورد بررسی تطبیقی قرار داده شود. یکی از بارزترین دستورات اسلام پایبندی به دستورات اسلام و قرآن در زمینه حفظ حریم خصوصی است. در قانون اساسی و آئین دادرسی کیفری و دیگر قوانین جمهوری اسلامی ایران که بر گرفته از مبانی متعالی شریعت اسلام است، رعایت حریم خصوصی افراد و لزوم احترام به آن مورد تأکید قرار گرفته است. بر اساس مبانی اسلام، ضرورت استناد به قوانین و مقررات و پای بندی به قواعد و ضوابط پذیرفته شده در ارتباط با رعایت حریم خصوصی غیر قابل اجتناب است. لایحه حریم خصوصی، به منظور حمایت از جسم افراد، حریم خلوت و تنهایی افراد، اماکن خصوصی و منازل، محل‌های کار، اطلاعات شخصی و ارتباطات خصوصی و تبیین و شفاف سازی اختیارات و مسؤولیتهای ارکان و اجزاء مختلف حکومت در زمینه رعایت حریم خصوصی تهیه و تنظیم شده است. این لایحه با عنایت به تعهدات قانونی دولت در برابر "حمایت از حریم خصوصی" و ضرورت تدوین یک قانون خاص برای رعایت حریم خصوصی مبتنی بر مبانی و موازین اسلامی تنظیم و تهیه شده است؛ اما با توجه به ایرادات وارده بر آن لازم است با مبانی اسلامی (فقه امامیه) مورد بررسی تطبیقی دقیق قرار گیرد. در قانون اساسی به صورت کلی و در منشور حقوق شهروندی به صورت استطلاعی و در سایر موارد به صورت ضمنی و غیر صریح به این موضوع پرداخته اند و تعیین جزئیات آن بر عهده قوانین عادی گذاشته شده است. بر حسب بررسیهای صورت گرفته در این پژوهش مشخص شد که لایحه پیشنهادی حریم خصوصی با فقه امامیه در تضاد نبوده بلکه مستنبط از احکام فقهی می باشد، همچنین این لایحه مغایرتی با اصول قانون اساسی و قوانین موضوعه ندارد.

واژه‌های کلیدی: مبانی اسلام، حریم خصوصی، قانون اساسی، آئین دادرسی کیفری، مبانی فقه امامیه، حرمت، حمایت، حقوق شهروندی.

۲	۱. فصل اول: کلیات تحقیق
۲-۱	۱-۱. مقدمه
۲-۱	۲-۱. بیان مسأله
۴-۱	۳-۱. سؤالهای تحقیق
۴-۱	۴-۱. اهمیت و ضرورت تحقیق
۵-۱	۵-۱. فرضیه های تحقیق
۵-۱	۶-۱. پیشینه تحقی
۶-۱	۷-۱. روش انجام تحقیق
۹-۱	۲-۲. فصل دوم: مفاهیم و اصطلاحات در کتب فقهی
۹-۱	۲-۱. مقدمه
۹-۱	۲-۲. مفهوم حریم خصوصی
۱۰-۱	۱-۲-۲. واژگان مترادف با حریم خصوصی
۱۰-۱	۲-۲-۲. حریم در لغت
۱۱-۱	۳-۲. دیدگاه برخی از فقهای امامیه
۱۲-۱	۲-۳-۱. دیدگاه حقوقی و قانونی
۱۳-۱	۲-۳-۲. تعریف حریم خصوصی از نظر سایر اندیشمندان
۱۴-۱	۲-۴. اقسام حریم
۱۴-۱	۵-۲. انواع حریم خصوصی
۱۴-۱	۱-۵-۲. حریم خصوصی مکانی
۱۶-۱	۲-۵-۲. حریم خصوصی جسمانی
۱۷-۱	۳-۵-۲. حریم خصوصی روانی
۱۷-۱	۴-۵-۲. حریم خصوصی فیزیکی
۱۷-۱	۵-۵-۲. حریم خصوصی ارتباطی
۱۷-۱	۶-۵-۲. حریم خصوصی اطلاعاتی
۱۷-۱	۷-۵-۲. حریم خصوصی ژنتیکی
۱۸-۱	۶-۲. ماهیت حریم
۲۱-۱	۳-۳. فصل سوم: بررسی تطبیقی مواد لایحه حریم خصوصی با فقه امامیه
۲۱-۱	۱-۳. مقدمه
۲۱-۱	۲-۳. دیدگاه فقهای امامیه
۲۳-۱	۴-۳. دیدگاه فقهی
۲۷-۱	۵-۳. اصل کرامت انسانی
۲۹-۱	۶-۳. ورود به حق الله
۳۶-۱	۱-۷-۳. مسئولیت تأمین امنیت و منافع عمومی
۴۱-۱	۲-۷-۳. حق و تکلیف در حریم خصوصی
۴۲-۱	۳-۷-۳. نظر فقهای امامیه
۴۲-۱	۴-۷-۳. مقتضای اصل در ورود به حریم خصوصی

۴۳	۳-۷-۵. اصول مبانی حمایت از حریم عمومی و خصوصی
۴۶	۶-۷-۳. قلمرو اجبار دولت در اجرای شریعت در حریم خصوصی
۵۹	۸-۳. تجسس و انواع آن
۵۹	۱-۸-۳. تجسس در حوزه شخصی افراد
۶۰	۲-۸-۳. تجسس در حوزه اجتماعی و مسائل عمومی
۶۲	۹-۳. عناوین و مباحث مرتبط با حریم خصوصی در آیات و روایات
۶۲	۱-۹-۳. ممنوعیت افشاء سر
۶۳	۲-۹-۳. حیثیت انسانی
۶۳	۳-۹-۳. ظلم
۶۴	۱۰-۳. نتیجه گیری
۶۶	۴- فصل چهارم: قوانین موضوعه و مسئولیت های ناشی از نقض حریم خصوصی
۶۶	۱-۴. مقدمه
۶۶	۲-۴. نقض حریم مکانی
	۳-۴. حریم در قوانین
	۶۸
۶۸	۱-۳-۴. در قانون اساسی
۸۶	۲-۳-۴. حریم در فرمان ۸ ماده‌ای سال ۱۳۶۱ حضرت امام خمینی «رحمه الله علیه»
۸۸	۳-۳-۴. موارد نقض مؤثر
۸۹	۴-۳-۴. حریم در قوانین عادی
۹۰	۵-۳-۴. حریم در قانون مدنی
۹۱	۴-۳-۶. کتاب پنجم قانون مجازات اسلامی (تعزیرات و مجازاتهای بازدارنده)
۹۱	۷-۳-۴. مواد ۵۸۰ و ۵۸۲ قانون مجازات اسلامی
۹۲	۴-۳-۸. فصل دوم از کتاب قانون مجازات اسلامی
۹۳	۴-۳-۹. فصل دهم از کتاب قانون مجازات اسلامی
۹۵	۴-۳-۱۰. فصل پانزدهم قانون مجازات اسلامی
۹۵	۴-۳-۱۱. فصل بیست و ششم قانون مجازات اسلامی
۹۶	۴-۳-۱۲. فصل بیست و هفتم
۹۶	۴-۳-۱۳. مواد ارتباطات اینترنتی که در لایحه به آن پرداخته و قانون مجازات اسلامی در بحث جرایم رایانه ای (جرایم بازدارنده) نیز برای مجازات در نظر گرفته است.
۹۸	۴-۳-۱۴. موادی که در لایحه حریم خصوصی آورده شده و در قانون آئین دادرسی کیفری نیز برای ارتکاب آن مجازات تعیین نموده است.
۱۰۱	۴-۴. حریم در سایر قوانین و آئین نامه ها
۱۰۴	۵. فصل پنجم: آزمون فرضیه ها، نتیجه گیری و پیشنهادها
۱۰۴	۱-۵. مقدمه
۱۰۴	۲-۵. نتیجه گیری
۱۰۸	منابع و مآخذ
۱۰۸	الف) منابع عربی
۱۱۳	ب) منابع فارسی

فصل اول

کلیات تحقیق

۱. فصل اول: کلیات تحقیق

۱-۱. مقدمه

مسأله حریم خصوصی از جمله موضوعاتی است، که از ابتداء مورد توجه جوامع بشری بوده و دایره شمول آن به گستردگی زمان حاضر، با توجه به عصر تکنولوژی نبوده است. انسان موجودی اجتماعی است و بسیاری از نیازمندی‌های اقتصادی، فرهنگی، عاطفی و روانی و ... خود را از طریق ارتباط با محیط اجتماع و هم‌نوع خود به صورت فطری برطرف می‌نماید و این انسان دارای یک حوزه خصوصی و محدوده ای است که دیگران از مداخله در آن پرهیز داده شده اند و رعایت این حق و یا ارزش، امری اخلاقی و پسندیده و عدم رعایت آن امری مذموم و ناپسند است و قانون برای نقض آن مجازات‌هایی در نظر گرفته است. بی‌تردید التزام به رعایت اخلاق مداری فردی و اجتماعی و حریم خصوصی دیگران بهترین و موثرترین ابزار برای رعایت حق و ارزش حریم خصوصی شهروندان توسط فرد و یا افراد خواهد بود. امروزه با توسعه و رشد فن‌آوری، ارزش‌های سنتی جوابگوی نقض خلوت و یا حریم خصوصی نیست و ماهیت مداخله و آسیب به حریم خصوصی به‌طور دقیق مشخص نمی‌باشد.

بناء عقلا (که از عرف جوامع و قوانین مدون بدون دخالت دین و برآمده از روابط اجتماعی است)، توسعه و تضییق خلوت انسانها و عدم رعایت حریم خصوصی افراد و شکستن و مداخله در این حریم را مذموم و مرتکبین به آن را مستحق مجازات دانسته اند. بر اساس مبانی شریعت اسلام و با استناد به قوانین و مقررات و پای بندی به قواعد و ضوابط پذیرفته شده در شریعت اسلام و همچنین قوانین، از جمله قانون اساسی و آیین دادرسی کیفری و ... نیز ضرورت رعایت حریم خصوصی غیر قابل اجتناب است.

در این پژوهش قواعد و چارچوب‌های بنیادین لایحه حریم خصوصی با توجه به مبانی اسلام بویژه فقه امامیه، حدود اختیارات و مبانی حریم خصوصی، قلمروی حریم خصوصی و حرمت انسان، ابعاد و قلمرو و گسترش حریم اماکن در لایحه حریم خصوصی در تطابق با مبانی فقه امامیه مورد بررسی قرار گرفته است. اهمیت و ضرورت انطباق داشتن لایحه حریم خصوصی با موازین اسلامی و فقه امامیه نکته مهمی است لذا در مواردی در لایحه برای آن، مواد قانونی در نظر گرفته شده است، از جمله جسم افراد، اماکن خصوصی و منازل، حریم خلوت و تنهایی افراد، محل‌های کار، اطلاعات شخصی و ارتباطات خصوصی.

بررسی و تبیین نحوه اجرای اصول (۲۲) و (۲۵) قانون اساسی، شفاف سازی اختیارات و مسؤولیتهای ارکان و اجزا مختلف حکومت در زمینه رعایت حریم خصوصی، ضرورت تدوین یک قانون خاص برای رعایت تمام ابعاد حریم خصوصی مبتنی بر مبانی و موازین اسلامی را غیر قابل اجتناب می‌کند، لکن تاکنون پژوهش و تحقیقی در مورد لایحه حریم خصوصی انجام نگرفته است.

۱-۲. بیان مسأله

یکی از بارزترین دستوره‌های حفظ حریم خصوصی، به غیر از مواد قانون اساسی، در فرمان ۸ ماده ای امام خمینی (ره) وجود دارد. ایشان در مورخ ۱۳۶۱/۹/۲۴ طی فرمانی ۸ ماده‌ای خطاب به مسئولین نظام و تمام ارگان‌های اجرایی کشور، در باره حقوق مردم و اسلامی شدن قوانین و نحوه برخورد با اشخاص فرمانی را صادر نمودند و در این فرمان مواردی را متذکر شدند؛ از جمله این‌که ورود بدون اذن به منازل اشخاص و

محل کار افراد و شنود تلفن و گوش دادن به نوار و ضبط صوت دیگران به نام کشف جرم و تجسس در اسرار دیگران و افشای آن را ممنوع و جرم دانستند. (امام خمینی، فرمان ۸ ماده ای، ۱۳۶۱). همچنین در اصول ۲۲ و ۲۳ و ۲۵ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران نیز رد پای توجه به این حق را می‌توان پیدا کرد (قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۸: ۳۴-۳۵).

با توجه به تحولات حوزه تکنولوژی که تحصیل، ضبط و ذخیره انبوهی از اطلاعات کاملاً خاص درباره افراد را میسر ساخته، این یک واقعیت و یک خطر جدی برای حفظ اطلاعات اشخاص است چرا که ممکن است در مواقعی به ضرر آن‌ها به کار گرفته شود یا مخاطراتی برای صاحب آن به دنبال داشته باشد و مورد سوء استفاده صاحبان قدرت قرار گیرد.

این حجم از اطلاعات که گاه به راحتی در دسترس افراد قرار می‌گیرد چنانچه قوانین و ضوابط خاص برای آن تدوین نشده باشد ممکن است به صورت غیر متعارف مورد سوء استفاده قرار بگیرد. جمع آوری اطلاعات از محل کار و یا زندگی و رفتارهای فردی که مورد رصد و پایش دوربین‌ها در اماکن و مراکز دولتی و خصوصی قرار دارد، تهدیدی جدی علیه حریم خصوصی اشخاص تلقی خواهد شد.

هرچند در جوامع بشری نیز موضوع حریم خصوصی مورد احترام بوده و شکستن و وارد شدن به این حریم را مذموم و مرتکبین به آن را مستحق مجازات دانسته‌اند؛ اما بر اساس مبانی اسلام و لزوم استنادی قوانین و مقررات و پایبندی به دستورات اسلام و قرآن و قانون اساسی و آئین دادرسی کیفری و دیگر قوانین در جمهوری اسلامی ایران، رعایت حریم خصوصی افراد مورد تاکید و احترام است.

در سال ۱۳۷۶ لایحه حریم خصوصی توسط دولت جمهوری اسلامی ایران در ۸۰ ماده و ۲۶ تبصره تحت عنوان لایحه حریم خصوصی تنظیم و برای بررسی و تصویب به مجلس شورای اسلامی ارسال شد؛ لکن در همان مراحل اولیه از دستور کار مجلس شورای اسلامی خارج و مسکوت ماند. با توجه تنظیم و ارائه آن به مجلس شورای اسلامی، برای بررسی و آگاهی از این که چه موادی از آن با مبانی فقه امامیه انطباق دارند، لایحه حریم خصوصی مورد بررسی قرار می‌گیرد.

در این لایحه دارای سرفصل زیراست که بعضی از این فصول مد نظر قرار گرفته است:

- حریم خصوصی جسمانی
- حریم خصوصی اماکن و منازل
- حریم خصوصی اطلاعات
- اطلاعات شخصی در فعالیت‌های رسانه‌ای
- حریم خصوصی ارتباطات
- حریم خصوصی در محل کار
- و مسئولیت‌های ناشی از نقض حریم خصوصی

در این تحقیق سعی شده که، چارچوب‌های بنیادین لایحه حریم خصوصی با توجه به مبانی اسلام و فقه امامیه مورد بررسی قرار گیرد. در همین رابطه سؤال‌های تحقیق به شرح ذیل وارد شده است.

۳-۱. سؤالهای تحقیق

سؤال اول: آیا لایحه حریم خصوصی با مبانی فقه امامیه انطباق دارد؟
سؤال دوم: جایگاه حریم خصوصی در قوانین موضوعه چیست؟

۴-۱. اهمیت و ضرورت تحقیق

با توجه به دست برتر دولت‌ها در حوزه سخت افزاری و نرم افزاری، قدرت و علاقه‌مندی دولت‌ها در تولید و ذخیره اطلاعات شخصی شهروندان و گسترش حوزه دخالت نهاد دولت در زندگی اجتماعی شهر وندان به بهانه ایجاد و یا تضمین امنیت، چالشی جدی بین امنیت عمومی و حق حریم خصوصی ایجاد می‌شود. وجود ابزارهای پیش‌گیرانه و حمایتی برای دفع و رفع مداخله‌ها در حریم خصوصی امری ضروری و نیازمند روز آمدسازی متناسب با گسترش روش‌های نقض و مداخله در حریم خصوصی است.

نظام‌های حقوقی چه آن‌ها که برآمده از آموزه‌های دین و شریعت بوده و چه آن‌ها که بدون دخالت دین در مقام تنظیم روابط اجتماعی برآمده‌اند، نسبت به حریم خصوصی و لزوم حمایت از آن بی‌موضع نبوده و نیستند و صرف نظر از توسعه و تضییق حوزه خلوت و حریم خصوصی و گونه‌های متفاوت حمایت از خلوت و حریم شخصی در ضرورت حمایت حقوقی از حریم شخصی و اتخاذ راهبردهای حمایتی از حریم خصوصی اتفاق نظر دارند.

اما آن‌چه مسلم است ضرورت انطباق لایحه حریم خصوصی با موازین اسلامی (فقه امامیه) است. با الهام از احکام دین مبین اسلام که به منظور حمایت از تمامیت جسمانی انسان، اماکن خصوصی و منازل، حریم خلوت و تنهایی افراد، محل‌های کار، اطلاعات شخصی و ارتباطات خصوصی تشریح شده است و تبیین نحوه اجرای اصول ۲۲ و ۲۵ قانون اساسی، شفاف سازی اختیارات و مسؤولیت‌های ارکان و اجزا مختلف حکومت در زمینه رعایت حریم خصوصی ضروری است و با عنایت به تعهدات بین‌المللی دولت، ضرورت تدوین یک قانون خاص برای رعایت حریم خصوصی مبتنی بر مبانی و موازین شرع اسلام احساس می‌شود. در همین راستا نیز لایحه حمایت از حریم خصوصی تهیه و تنظیم شد. اما مجلس شورای اسلامی با توجه به ملاحظاتی که داشت آن را از دستور کار خارج کرد. از آن‌جا که تاکنون در بررسی این لایحه و تطبیق آن با مبانی اسلامی (فقه امامیه) پژوهش و تحقیقی انجام نگرفته است. لازم است این لایحه با توجه به مبانی اسلام (فقه امامیه) مورد بررسی دقیق قرار گیرد. در قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران به صورت کلی و در منشور حقوق شهروندی به صورت استطلاعی الزام آور و در موارد دیگر به صورت ضمنی و غیر صریح به این موضوع پرداخته شده است و تعیین جزییات آن بر عهده قانون عادی گذاشته شده است. هدف اصلی تحقیق بررسی لایحه حریم خصوصی از حیث انطباق آن با مبانی فقه امامیه است.

اهداف فرعی آن شامل موارد ذیل است:

تبیین احکام حریم خصوصی بر اساس فقه امامیه.

بیان تفاوت حریم خصوصی جسمانی در لایحه با حریم خصوصی در فقه امامیه.

تبیین مسئولیت‌های ناشی از نقض حریم خصوصی.

۵-۱. فرضیه های تحقیق

فرضیه اول: برخی از مواد لایحه حریم خصوصی با مبانی فقه امامیه انطباق دارد.
فرضیه دوم: حریم خصوصی در قانون اساسی و قوانین جاری کشور مورد بحث قرار گرفته است.

۶-۱. پیشینه تحقیق

در عصر حاضر در مباحث فقهی موضوع حریم خصوصی به عنوان یک موضوع مستقل مورد بحث قرار نگرفته است و چارچوبی برای آن تبیین نشده است.

موضوعاتی مانند اینکه نباید بدون اجازه وارد مسکن و محل زندگی دیگران شد و یا نباید درون منزل افراد را نظاره کرد یا موضوع تجسس کردن، مکالمات دیگری را پیگیری کردن و... در آموزه های قرآن و در فقه مسبوق به سابقه است و علاوه بر آموزش و تربیت فرد دین دار به رعایت این امور و انجام برخی از این اعمال را عمل حرام و گناه ذکر شده و برخی موارد حتی مجازات های شدیدی برای آن عمل در نظر گرفته شده است.

در سال ۱۳۷۶ دولت لایحه ای را با عنوان حریم خصوصی به مجلس شورای اسلامی فرستاد که به نظر می رسد با توجه به فضای سیاسی اجتماعی و تغییر دولت در همان سال شانس بررسی و تصویب در مجلس را نیافت و به عنوان لایحه ای متروک باقی ماند.

علی رغم اینکه موضوع حریم خصوصی در دوران معاصر بسیار مورد بحث و گفتگو قرار گرفته، اما پژوهشی مستقل در این زمینه به عمل نیامده است. اندک تحقیقات انجام گرفته در این زمینه به شرح زیر است:

۱- مُمینی احمد (۱۳۹۶) در رساله دکتری خود با عنوان اعتبار و جایگاه حریم در فقه اسلامی که به راهنمایی سید محمدرضا آیتی در دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات دفاع شده است، ضمن تقسیم حریم به مادی و معنوی، به بیان دیدگاه فقها در مورد حریم های مادی پرداخته است. و به این نتیجه رسیده است که غالب تعاریف ارائه شده از حریم، ناظر بر حریم های مادی است؛ مثل حریم چاه، نهر و روستا، در مقابل موضوعاتی از قبیل حریم خصوصی، کمتر مورد توجه فقهی بوده است. سپس دو دیدگاه عمده در ماهیت حریم را ملکیت و حق بودن حریم دانسته و در هر دو دیدگاه علمای سرآمد را معرفی کرده است. در ادامه با بهره گیری از منابع فقهی و حقوقی و دیدگاه های فقهاء، مبانی اعتبار حریم در فقه اسلامی، شاخص های تعیین مسافت حریم، همچنین جایگاه حریم در قوانین موضوعه را مورد بررسی و کنکاش قرار داده است.

۲- زهرا و معصومه عامری (۱۳۹۰) در مقاله ای با عنوان «حریم خصوصی در کلام و سیره امام علی (ع)» که در نشریه علوم سیاسی، سال چهاردهم، شماره پنجاه و ششم، زمستان ۱۳۹۰ چاپ شده است، به موضوع اعتقاد راسخ امام علی (ع) به رعایت حریم جسمانی، رعایت حریم شخصی افراد از جهت روانی سفارش به گذشت از خطاهای افراد و پوشش گناهان دیگران که نشانه جوانمردی می داند و از جهت اجتماعی افشای اسرار دیگران را نهی نموده و به جای تجسس در اعمال دیگران اعمال خود را مد نظر قرار دهند بر حذر داشتن افراد و مامورین به رفتن به منازل افراد برای گرفتن مالیات، حفظ حرمت اسرار افراد را همچون حرمت جان و مال آنها محترم می داند و به کارگزاران نسبت به رعایت آنها فرمان

می دهد آنچه مربوط به مصالح کشور نیست کنجاوی نکنند، در حفظ کرامت و شان و رعایت حقوق و پاسداشت حرمت افراد پایبند باشند، اگرچه در بیان امام اصطلاح حریم خصوصی بیان نشده بلکه امام به رعایت حق بشری پایبند بوده و نهایت خویش را اعمال می فرمودند.

۳-قنواتی و جاور در مقاله ای با عنوان «میان کنش قاعده لاضرر و حریم خصوصی خانواده؛ که در مجله مطالعات حقوقی دانشگاه شیراز چاپ شده است، به این نتیجه رسیده است که حریم خصوصی در حوزه خانواده و در زمره حیثیات معنوی و مرتبط با کرامت انسانی اشخاص به شمار می رود، و نظر به این که نقض این مقوله از جنبه های معنوی اشخاص نیز به حسب عرف، از بارزترین مصادیق ضرر محسوب می گردد. می توان اظهار نظر کرد که هم حفظ صیانت از حریم خصوصی خانواده و عندالاقضاء، جبران خسارت های ناشی از نقض حریم خصوصی می تواند لاضرر استفاده شود. و از آنجا که کرامت انسانی بدلیل شرافت و اهمیت در زمره حقوق بنیادین قرار می گیرد، و در غالب موارد در فرض تراحم اجانب حریم خصوصی خانواده بر حقوق دیگر افراد جامعه از جمله مالکیت یا حق دسترسی به اطلاعات و نظایر آن مقدم می گردد (قنواتی و جاور ۱۳۹۳).

۴- سید سعادت، فهیمه در مقاله ای با عنوان صیانت از حریم خصوصی در فضای مجازی بر اساس هنجارهای اسلام در مجله راهبرد و فرهنگ دانشگاه هنر اسلام تبریز چاپ شده است به این نتیجه رسیده است که شیوه تعامل انسان ها به یکدیگر همواره از شرایط اجتماعی تبعیت نموده است این شرایط در جامعه جهانی امروز با گسترش فناوری های نو به چالش کشیده شده است. بحث از اخلاق فناوری شکل جدی تری به خود گرفته و یکی از موارد بارز آن را در به خطراتادن حریم خصوصی افراد می توان مشاهده کرد. با توجه به فناوری و اطلاعات به روز جهان شبکه ای در حال تغییر بسیاری از مفاهیم، موجودیت ها، رفتارها و فعالیت های بشری است. این مفاهیم از اصول ثابت ارزشی تبعیت می کنند که در صورت حفظ ارزش های انسانی و اخلاقی در فضای مجازی این فناوری می تواند در خدمت رشد تعالی بشر قرار گیرد، در غیر این صورت انقلابی که این فناوری در روابط جهانی ایجاد کرده قبل از هر چیز دامن اخلاق را خواهد گرفت و معضلی بزرگ برای جامعه بشری بدل خواهد شد. و اگر اصول به خوبی تبیین نگردد صرف وجود قوانین حمایتی در زمینه حریم خصوصی کافی و موثر نخواهد بود (سید سعادت ۱۳۹۲).

۷-۱. روش انجام تحقیق

مطالعاتی در خصوص متغیرهای مورد بررسی این تحقیق یعنی تعریف حریم خصوصی بر اساس فقه امامیه و بیان تفاوت حریم خصوصی جسمانی با حریم خصوصی در فقه امامیه و مسئولیت های ناشی از نقض حریم خصوصی. صورت خواهد گرفت.

روش گردآوری اطلاعات اسنادی و روش تحقیق توصیفی و تحلیلی است. با بررسی در منابع فقهی، فتاوی مراجع، قواعد فقهی، قوانین موضوعه و اسناد موجود و ... داده های اولیه گردآوری شد. سپس با دسته بندی مطالب گردآوری شده و جمع بندی اولیه، توصیف و تحلیل پیرامون موضوعات مورد نظر انجام شد و نهایت با یافتن پاسخ سؤالات تحقیق، آزمون فرضیه انجام شد.

مواردی که در این تحقیق مورد بررسی قرار گرفته است شامل: تعاریف، دسته بندی، تکالیف، وظایف و اختیارات این لایحه است. در همین رابطه به بررسی عناوین حریم خصوصی جسمانی و مسوولیت‌های ناشی از نقض حریم خصوصی پراخته شده است و سایر عناوین نیز به فراخور حال مورد بررسی قرار گرفته‌اند. بنابراین تحلیل تمام عناوین و مواد این لایحه مد نظر نبوده است.

همچنین مبنای حریم خصوصی و قلمروی آن، حدود حرمت انسان و مواردی که خدشه به حریم خصوصی وارد می کند و قلمرو و گسترش حریم اماکن که در این لایحه اشاره شده، از نظر مبانی فقه امامیه مورد بررسی قرار گرفته است.

فصل دوم

مفاهیم و اصطلاحات در کتب فقهی

۲- فصل دوم: مفاهیم و اصطلاحات در کتب فقهی

۲-۱. مقدمه

در این فصل در پی آن هستیم که به مباحث کلی پیرامون مسأله حریم و مفاهیم و اصطلاحات و واژگان حریم در فقه امامیه به انضمام عناصر تشکیل دهنده و اقسام و مهم‌ترین مصادیق آن بپردازیم.

۲-۲. مفهوم حریم خصوصی

با آنکه حریم خصوصی در زبان محاوره و نیز مباحث فلسفی، سیاسی و حقوقی مکرر استعمال می‌شود ولی هنوز تعریف متقن و مشخصی از آن ارائه نشده است. مفهوم حریم خصوصی ریشه‌های عمیقی در مباحث جامعه‌شناختی و انسان‌شناختی دارد که نشان می‌دهد چگونه در فرهنگ‌های مختلف برای آن ارزش قائل شده‌اند.

حریم خصوصی مفهومی سیال است که امروزه از جمله آزادی وجدان و اندیشه، کنترل بر جسم خود، داشتن خلوت و تنهایی در منزل و مکان خصوصی، کنترل بر اطلاعات شخصی، رهایی از نظارت‌های سمعی و بصری دیگران، حمایت از حیثیت و اعتبار خود و حمایت در برابر تفتیش‌ها و تجسس‌ها و ره‌گیری‌ها را شامل می‌شود.

حق حریم خصوصی حق زندگی کردن با میل و سلیقه خود و با حداقل مداخله و ورود دیگران است. به دیگر سخن، حقی است که بر اساس آن افراد می‌توانند تعیین کنند که دیگران تا چه اندازه می‌توانند به لحاظ کمیت و کیفیت، اطلاعاتی درباره آن داشته باشند (انصاری، ۱۳۹۳-۱۱)

هم‌چنان که ذکر شد تاکنون مفهوم واحد و تعریف جامعی از حریم خصوصی که مورد توافق نظر میان متفکران قرار داشته و در حقوق مورد استناد همگان باشد، ارائه نگردیده است. به علاوه مبانی فلسفی، انسان‌شناختی و جامعه‌شناسی این اصطلاح، چندان متنوع و مورد اختلاف نظر است که دستیابی به یک نظریه واحد را غیرممکن می‌سازد. در سال‌های اخیر در برخی از مقررات موضوعه از جمله در قانون آئین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ و قانون انتشار اطلاعات از واژه ترکیبی حریم خصوصی استفاده شده است و در منشور حقوق شهروندی تهیه شده در دولت یازدهم هم با استفاده از این واژگان به برخی از مصادیق اشاره شده است.

بین معنای لغوی واژه حریم و معنای اصطلاحی آن نوعی تقارن محسوس و قابل توجه وجود دارد به گونه‌ای که این معنای لغوی، نزدیک‌ترین معنا برای مفهوم اصطلاحی حریم است، معانی مثل «منع، ممنوعیت، تحریم، چیزی که لمسش حرام و نباید به آن نزدیک شد» همگی به صورت صریح و روشن، تبیین‌کننده معنای اصطلاحی حریم‌اند و از این معانی به‌خوبی فهمیده می‌شود که حریم چیزی است که باید حفظ و صیانت شود، محفوظ بماند، لمسش ممنوع و هرنوع ورود و مداخله بدون اجازه در آن، حرام است.

مطابق بند ۱ ماده ۲ طرح حمایت از حریم خصوصی، حریم خصوصی قلمروی از زندگی هر شخص است که آن شخص عرفاً یا با اعلان قبلی در چارچوب قانون، انتظار دارد تا دیگران بدون رضایت وی به آن وارد

نشوند، یا بر آن نگاه یا نظارت نکنند، یا به اطلاعات راجع به آن دسترسی نداشته باشند و یا در آن قلمرو، وی را مورد تعرض قرار ندهند.

در این جا به بررسی واژگان مرتبط و مفهوم حریم خصوصی می‌پردازیم.

۱-۲-۲. واژگان مترادف با حریم خصوصی

مفاهیمی مانند: خلوت، تنهایی و مانند آنها علاوه بر این که با یکدیگر متفاوت اند ولی شباهت محتوایی خاصی دارند و در بخشهای مختلف لایحه هر یک به نوعی به کار رفته‌اند و معلوم نیست کدام یک را باید مبنا قرار داد.

در ماده ۱ لایحه حریم خصوصی به حریم خلوت و تنهایی افراد در کنار اماکن خصوصی و منازل، محل های کار و ... به عنوان ارزش قابل دفاع در چارچوب خصوصی مورد اشاره قرار داده است.^۱

اصطلاح حریم خصوصی (الحیاه الخاصه یا الخصوصیه) در آیات و روایات به کار نرفته است؛ اما روایات متعددی از پیامبر اکرم (ص) و ائمه اطهار علیهم السلام وجود دارد که می‌توان با تبیین آنها دیدگاه اسلام در مورد حریم خصوصی را بیان کرد. از این روایات می‌توان به عنوان مبانی روایی فرمان هشت ماده‌ای امام خمینی (ره) در خصوص لزوم حمایت از حریم خصوصی شهروندان و منع تجاوز به آن از سوی کارگزاران نام برد.

این روایات را می‌توان در چند دسته‌بندی کلی مورد بررسی قرار داد: افشاء سر، ممنوعیت تجسس و تحسس، ممنوعیت ورود به منازل بدون استیذان و همچنین تصرف بدون اذن، ممنوعیت استراق سمع و بصر، ممنوعیت غیبت و ممنوعیت هتک ستر.

۲-۲-۲. حریم در لغت

حریم آنچه از پیرامون خانه و عمارت که بدان متعلق باشد، مکانی که حمایت و دفاع از آن واجب باشد (معین، ۱۳۶۳، ج ۱، ۱: ۱۳۵۲)

حریم در اصل واژه ای عربی و از ریشه «حَرَمَ» است که به معنای منع و تشدید و چیزی که لمسش حرام و نباید به آن نزدیک شد آمده است (ابوالحسن، معجم مقاییس اللغه ذیل ماده حَرَمَ)

برخی حریم را به ممنوع کردن، آنچه تحریم شده، و کسی دست به آن نمی‌زند، معنا کرده و گفته‌اند «حرم الرجل» یعنی آنچه مرد از او دفاع و حمایت می‌کند و به همین دلیل خانوادهٔ مرد را حریم گفته‌اند. حریم به چیزی که حمایت از آن واجب است نیز معنا گردید. (بستانی، فواد افرام، ۱۳۷۹، ذیل ماده حَرَمَ).

بعضی دیگر حریم را به «ما حَرَمَ فلا ینتهک» معنی نموده‌اند. (انیس، ابراهیم، ۱۳۷۸، ذیل ماده حرم) و (عبدالرحمان، بی‌تا، ج ۱ ص ۵۶۶)

^۱ با وجود اینکه واژه ترکیبی حریم خصوصی در متون ادبی و ارباب لغت کمتر استفاده شده است، اما این واژه اصطلاحی است که امروزه به صورت گسترده در محاوره عمومی و همچنین در حوزه‌های حقوقی، سیاسی، اجتماعی و فلسفی در دو فضای حقیقی و مجازی مورد استفاده قرار می‌گیرد. با این حال، تعریف و برداشت و تبیینی واحد از این اصطلاح وجود ندارد. تفاوت تعریف و برداشت از حریم خصوصی در درجه اول به اختلاف در مبنا و شالوده فکری نویسندگان و متفکران بازگشت می‌کند. به این دلیل، برای ارائه تعریفی دقیق از حریم خصوصی و یا تبیین تفاوت تعریف‌های موجود، لازم است که مبنا و دیدگاه‌های مورد نظر نویسندگان مورد توجه قرار گیرد.

لغت شناس مشهور ابن منظور حریم را به «ما یُقاتل عنه و یحمیه» چیزی که برایش جنگیده و از آن دفاع می شود، معنا کرده است. (ابن منظور ۱۴۱۴ ق، ج ۱۲، ۱۱۹) و (فراهیدی ۱۴۱۰ ق). برخی نیز حریم را به چیزی که از آن حمایت می شود و مرد برایش می جنگد معنا نموده اند (آل عصفور، ۱۴۲۳ ق، ج ۳ ص ۳۷۰).

واژه حریم در عربی به دو صورت بکار می رود:

به صورت مفرد: در این صورت به معنای شریک، دوست و همچنین به معنای چیزی است که مس آن حرام است و نباید به آن نزدیک شد. زیرا عرب جاهلی به هنگام طواف کعبه لباس خود را درآورده و برهنه طواف می کردند، بدین جهت که در آن لباس ها گناه کرده بودند لذا تا پایان طواف به آنها نزدیک نمی شدند (ابن منظور، ج ۱۲) و (فراهیدی ۱۴۰۵ ق) و (عبدالرحمان، ج ۱، ص ۵۶۶، بی تا).

به صورت مرکب: در این صورت کلمه حریم گاهی مواقع به مال و در مواقع دیگر به انسان اضافه می شود، چنانچه کلمه حریم، به مال اضافه شود، به معنای اطراف و پیرامون است؛ همانند حریم چاه، که به معنای زمین اطراف آن است که خاک چاه را در آن می ریزند. یا حریم خانه که به زمین اطراف آن گفته می شود که در استفاده کامل از خانه بدان نیاز است (ابن منظور، ج ۱۲). و در صورتی که واژه حریم به انسان اضافه شود به معنای چیزی است که باید از آن دفاع کرد و به خاطر آن جنگید.

حریم با این ترکیب به معنای جان، آبرو، اهل، عیال و اموال انسان خواهد بود (اسکندری، ۱۳۸۹). علمای علم حقوق نیز حریم را به «منع» معنا کرده اند (امامی - ۱۳۹۹ ق - ج ۱ : ۱۳۱).

۲-۳. دیدگاه برخی از فقهای امامیه

در منابع اسلام احکام متعددی در زمینه های مختلف حریم به چشم می خورد، ولی هیچگونه تعریف مشخص تحت عنوان این اصطلاح ارائه نگردیده است.

فقهای شیعه تعاریفی برای حریم بیان کرده اند در ذیل به برخی از نظرات آنها اشاره می شود:

علامه حلی: مرحوم علامه حلی در کتاب «تذکره الفقها» در تعریف حریم می گوید: «الحریم اشاره الی المواضع القریبه التي یحتاج الیها لتمام الانتفاع». حریم اشاره است به مواضع و مکان های نزدیکی که استفاده کامل از آن، نیازمند به آن مواضع باشد، همانند راه به سوی آب و محل ریختن خاک و مانند آن. (علامه حلی، تذکره الفقهاء، ۴۱۳).

فخرالمحققین: تعریف فرزند علامه، جناب فخرالمحققین نزدیک به تعریف مرحوم علامه است. البته ایشان در ضمن تعریف به برخی اختصاصات و احکام حریم نیز می پردازد.

فخرالمحققین در تعریف حریم می گوید: «هوالمواضع القریب من موضع معمور یتوقف الانتفاع بذلک المعمور علیه و لاید لغیر مالک المعمور علیه»

حریم، مکانی است نزدیک به مکان آباد شده که بهره برداری از آن مواضع آباد، منوط به آن است و از خصوصیات و احکام حریم این است که هیچ شخصی غیر از کسی که اقدام به احیاء و آباد کردن آن زمین موات نموده، نمی تواند در آن حریم تصرف کند. (فخرالمحققین، ۱۳۸۷ ج ۲ : ۲۳۲)

مجلسی اول: در روضه المتقین به ارائه علت نام گذاری و تبیین شرایط حریم، می پردازد و می گوید: «سُمی به لحرمة التصرف فیه بدون اذن من له الحریم، لانه یحرم منع صاحبه من التصرف فیه حریم» را

حریم نام نهادن چون تصرف در آن بدون اجازه صاحب آن، در آن حرام است (علامه مجلسی اول، روضه المتقین، ص ۲۴۱). عبارت ایشان، به نوعی تعریف حریم قرار دارد، بنا براین بر اساس فرمایش ایشان می‌توانیم حریم را این‌گونه تعریف کنیم: «حریم، هر چیز یا جایی است که اولاً دارای حرمت و احترام خاص است و ثانیاً بدون اجازه صاحب آن نمی‌توان به آن محیط وارد شد و در آن تصرف نمود» (اصفهان‌ی ۱۴۰۶ هـ.ق، ج ۶، ص ۲۴۱)

ملا صالح مازندرانی: در تعریف حریم می‌گوید: «ما وجب علیه حفظه و المنع من انتها» چیزی که حفظ و نگهداری آن واجب و هتک حرمت و احترامش، ممنوع است، معنا کرده است.

تعریف مذکور با عنایت به معنای لغوی حریم، ارایه شده و می‌گوید: حریم آن چیزی است که باید محفوظ بماند و ممنوع است که حرمتش ریخته شود.

در تعریف ارایه شده، به دو شاخص و رکن اصلی حریم، یعنی وجوب حفاظت از حریم و عدم تعدی به آن، به‌طور بایسته توجه شده است. (مازندرانی، ۱۳۸۲، ج ۲، ص ۲۹)

آیت الله خویی: مرحوم آیت‌الله خویی در کتاب منهاج الصالحین می‌فرماید: «حریم کل شیء مقدار ما يتوقف عليه الانتفاع به و لا يجوز لاحد ان يحيى هذا المقدار بدون رضا صاحبه». حریم هر چیزی، مقدار و اندازه‌ای است که، بهره‌برداری کامل از آن چیز، وابسته به آن مقدار است و هیچ کس نمی‌تواند بدون رضایت صاحب حریم، آن مقدار را احیاء کند (خویی، منهاج الصالحین ج ۲، ص ۱۵۳).

همان‌طوری که گفتیم این تعریف نسبت به تعاریف قبلی، از شمول و جامعیت بیشتری برخوردار است، چرا که: عبارت «حریم کل شیء» دایره تعریف را به نحو شایسته، توسعه داده و جامعیت لازم را در تعریف فراهم کرده است.

۱-۳-۲. دیدگاه حقوقی و قانونی

در منابع حقوقی ایران گر چه پاره‌ای مواد مرتبط با رعایت حریم خصوصی وجود دارد که از درون آنها می‌توان ضوابطی را در این خصوص استنباط کرد ولی تعریف مشخصی از این اصطلاح در قوانین وجود ندارد.

با این حال در ماده ۲ لایحه حمایت از حریم خصوصی که به صورت لایحه به مجلس شورای اسلامی ارائه شد به این نحو تعریف شده است: «حریم خصوصی قلمروی از زندگی هر شخص است که آن شخص عرفاً یا با اعلان قبلی در چارچوب قانون، انتظار دارد تا دیگران بدون رضایت وی به آن وارد نشوند یا بر آن نگاه یا نظارت نکنند یا به اطلاعات راجع به آن دسترسی نداشته یا در آن قلمرو وی را مورد تعرض قرار ندهند. جسم، البسه و اشیاء همراه افراد اماکن خصوصی و منازل، محلهای کار، اطلاعات شخصی و ارتباطات خصوصی با دیگران حریم خصوصی محسوب می‌شوند».

این تعریف حریم خصوصی مربوط به «اطلاعات» مطرح شده و در فصل پنجم لایحه ماده ۲۸ تا ۳۹ است که به‌طور مشخص به این موضوع پرداخته است (محسنی ۱۳۹۴)

به جهت تعدد دعاوی حقوقی و حتی کیفری مرتبط با مساله حریم و بعضاً حریم خصوصی اشخاص و بروز تنش و درگیرهای روزانه مردم با موضوعات مرتبط با حریم، تعریف حریم و احکام آن مورد توجه خاص

حقوق دانان و قانون‌گذاران قرار گرفته است. بر همین اساس مواد ۱۳۶ تا ۱۳۹ قانون مدنی به تعریف و بیان شرایط و احکام حریم اختصاص داده شده است. در عین حال حقوق دانان، نیز به تبعیت از فقهاء از منظر خود اقدام به ارائه تعریف از حریم نموده‌اند. در ذیل ضمن ارائه برخی از این تعاریف به تعریف حریم خصوصی نیز اشاره می‌شود.

دکتر سید حسن امامی: ایشان می‌گویند: حریم مقداری از اراضی اطراف ملک و قنات و نهر و امثال آن است که برای کمال انتفاع از آن، ضرورت دارد. از نظر احترامی که افراد باید به حق حریم بگذارند و نمی‌توانند به آن تجاوز بنمایند حریم نامیده شده است.

مقدار حریم به اعتبار ملکی که برای آن حریم مقرر است فرق می‌نماید مثلاً در باغ مقدار حریم مساحتی است که برای ریختن خاک و کود و جمع‌آوری خاشاک لازم می‌باشند. حق حریم از نظر تحلیل حقوقی یک نوع حق ارتفاقی بر اراضی اطراف قنات و نهر و امثال آن می‌باشد (امامی - ۱۳۸۷ ش - ج ۱: ۱۳۱).

دکتر لنگرودی: ایشان در تعریف حریم می‌گویند: حریم مقداری از اراضی اطراف ملک و قنات و نهر و امثال آن است که برای کمال انتفاع از آن، ضرورت دارد. حریم در حکم ملک صاحب حریم است و تملک و تصرف در آن که با طبیعت حریم منافات دارد بدون اذن مالک درست نیست. حریم ملک تبعی است یعنی از توابع ملک است و مالک می‌تواند از حق خود در حریم بلاعوض یا در مقابل اخذ عوض صرف نظر کند (لنگرودی، ۱۳۸۷، ۲۱۴).

دکتر ناصر کاتوزیان: از نظر ایشان در تعریف حریم مبنای شناسایی حریم جلوگیری از تضرر صاحب ملک و قنات و نهر و چاه است. پس دیگران باید از تصرفی که مضر به حال او و انتفاع است، ممنوع شوند و تصرف بدون ضرر مباح است (کاتوزیان، ۱۳۹۴: ۹۸).

۲-۳-۲. تعریف حریم خصوصی از نظر سایر اندیشمندان

برخی از نویسندگان با اذعان به پیچیدگی مفهوم حریم خصوصی و دشواری ارائه تعریف دقیق و جامع از آن و با قبول نسبی بودن این مفهوم تعاریف زیر را بیان می‌دارند:^۱

^۱ برخی دیگر حریم خصوصی را حق تمتع از زندگی خصوصی دانسته و آن را مصداقی از آزادی‌های تن (آزادی شخصی) و از جمله آزادی عمومی برشمرده‌اند. حق و آزادی در زندگی خصوصی به معنای اختیار تصمیم‌گیری و آزادی اراده انسان در همه ابعاد زندگی خصوصی و مصون بودن شخص از دخالت دیگران در این حریم معنی شده است. (شریعتی، ۱۳۸۴، ص ۱۴۳).

یکی از نویسندگان معاصر در تعریف حریم خصوصی می‌نویسد حریم خصوصی را می‌توان فضایی دانست که نمی‌توان بدون اجازه شخصی به آن تجاوز یا تعرض کرد در واقع دسترسی به آن فضا برای دیگران امکان‌پذیر نیست (انصاری، ۱۳۸۰ ص ۲۷۰).

حریم خصوصی را می‌توان یکی از بنیادی‌ترین حقوق بشری تلقی کرد که با شخصیت وی ارتباط مستقیم و تنگاتنگی دارد. حق انسان به تنها بودن، با خود بودن، به وسیله دیگران مورد احترام قرار گرفتن، به دور از چشم و نگاه کنترل‌کننده دیگران و رها از تجسس و تفتیش دیگران زیستن، حقی است که لازمه یک شخصیت مستقل به شمار می‌آید و اساساً شخصیت انسان در پرتو این مفاهیم معنی می‌یابد. (همان، ص ۱۳۹)

حریم خصوصی آن است که عرفاً و قانوناً هرگونه ورود، نظارت، کنترل و کسب اطلاع راجع به آن صرفاً باید با اذن شخص صاحب حق صورت گیرد مگر در موارد مصرح قانونی. (فروغی و همکاران، ۱۳۹۳، ص ۱۴۵)